

Голембовська Л. С.

старший викладач кафедри живопису, член НСХУ, Лауреат премії ім. Наталі Забіли, Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

ДЕКОРАТИВНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АКАДЕМІЧНИХ ЗАВДАНЬ З ЖИВОПИСУ

Анотація. Дослідження Голембовської Л.С. ґрунтується на опануванні студентами техніки колажу, рельєфа та асамбляжа під час навчально-го процесу. Представлена нова оригінальна робота, впровадження якої сприяє кращому розвитку у студентів образного бачення, розумінню завдань формотворення, які є перехідними від навчальних постановок до творчого узагальнення.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, інтерпретація, формоутворення.

Аннотация. Голембовская Л. С. Декоративная интерпретация академических заданий по живописи. Исследование Голембовской Л.С. базируется на освоении студентами техники коллажа, рельефа и асамбляжа во время учебного процесса. Представлена новая оригинальная работа. Внедрение этой работы способствует лучшему развитию у студентов образного видения, пониманию задач формообразования, которые являются переходными от учебных постановок к творческому обобщению.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство, интерпретация, формообразование.

Summary. Golembowska L. Decorative interpretation of academic assignments on painting. A study of Golembovskaya L. S. is a new original work, based on learning by students of the collage, assemblage, relief technique in the teaching process. The implementation of this technique allows the students to develop more effective figurative thin-king, the understanding of the shape formation, wich is transient forms from the learning task to creative egeneralization.

Key words: decorative-applied art, interpretation, shape formation.

Постановка проблеми. Декоративно - прикладне мистецтво—це особливий метод пізнання дійсності. Враження від натури перевтілюється за допомогою об'ємно-просторових форм у функціональну річ. Предметта його форма функціонально взаємопов'язані. Предмет, форма, фактура, текстура об'єм — основа декоративно-прикладного мистецтва. Розуміння формотворення має важливе значення для навчання у Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені М. Бойчука. Навчальна дисципліна “Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису”, яка включає колаж, рельєф та асамбляж допомагає дослідженню цієї проблеми у навчальному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікації. Таке поняття, як формоутворення розглядалося багатьма митцями, але колаж, рельєф та асамбляж як складова формотворення вивчалися мало. Ґрунтовно аналізом формотворення займалися відомий архітектор Ле Корбюз'є та Р. Бергер. Ці ж проблеми висвітлював у своїй книзі “Кубізм” А. Глейзес. У макетуванні книги проблему формотворення висвітлювали Я. Чихольд, Н. Ляхов, Ле Корбюз'є. У сценографії та архітектурі розглядається ця проблема також. Проблемами формотворення у декоративно-прикладному мистецтві займаються також К. Даглідян, Г. Логвиненко, З.Чегусова. Для студентів вищих навчальних закладів мистецького спрямування К. К. Даглідян та Г. Логвиненко у своїх дослідженнях привносять багато корисного та цікавого.

Мета. Метою вивчення дисципліни “Декоративної інтерпретації академічних завдань” є професійна підготовка студентів для самостійної творчості. Ця дисципліна дає можливість творчо перевтілювати натурний мотив у твір мистецтва. Творчий підхід до освоєння цієї дисципліни робить можливим опанування законами формотворення. Цей курс необхідний для розвитку творчої індивідуальності та практичної майстерності. Вона допомагає розвитку художнього мислення. Удосконалення практичних навичок за допомогою праці з різними матеріалами допомагає студентам інтерпретувати натурні враження у створення досконалого художнього твору.

Виклад основного матеріалу. Навчальна програма кафедри живопису факультету декоративно-прикладного мистецтва включає постановки, натюрморти, рисування гіпсів, портрети та інтер'єри. Вивчення “Декоративної інтерпретації академічних завдань з живопису” обов'язково має бути узгоджене з навчальними програмами кафедри живопису. Це необхідно для того, щоб підвищуючи складність завдань паралельно з академічними завданнями, навчити студентів мислити конструктивно і творчо. Загальна спрямованість навчання на факультеті ДПМ¹ ґрунтується на опануванні законів формотворення з урахуванням специфічних особливостей кожного з матеріалів, які використовуються при вивченні фахових дисциплін цього факультету. Цьому були присвячені мої авторські методичні рекомендації “Значення

Надійшла до редакції 10.05.2011

творчого завдання з декоративного живопису “Колаж” на I-V курсах факультету декоративно-прикладного мистецтва Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука та опанування навичками формотворення”. Але для студентів, які вивчають декоративно-прикладне мистецтво важливе значення має вміння інтерпретувати не тільки площинні мотиви у техніці колажу на основі натурних вражень, а і вміння долучитися до образної інтерпретації за допомогою рельєфа та ассамбляжа. У цьому їм допоможе навчальна дисципліна “Декоративна інтерпретація академічних завдань”, яка і включає колаж, рельєф та ассамбляж. Розглянемо, що означають ці терміни:

Колаж (Collage – наклеювання з французької мови) — це техніка наклеювання на цупку основу різних шматочків з найрізноманітніших матеріалів, що мають різну фактуру, колір, текстуру. У творчості італійського майстра живопису XVI ст. – Джузеппе Арчімбольдо можна прослідкувати деяку колажність. Звичайно це поясні алегоричні портрети. Зображення складаються з фруктів, овочів, квітів, жителів морів, музичних інструментів та різних побутових речей. У хроніках XVIII сторіччя описуються колажі з крилець метеликів. Їх робили у жіночих монастирях. Початком колажу можна вважати гербарії та дівочі альбоми. Нашарування різних фактур пластично організують площину і створюють можливість для образної інтерпретації дійсності. У творах Ж.Брака та П. Пікассо вперше з’являються колажні вставки. Згодом колаж стає розповсюдженим прийомом у творчості інших представників художників.

Рельєф – це об’ємне зображення на площині, один з видів скульптури, в якому зображення створюється за допомогою об’ємів, виступаючих над площиною фону. Початком рельєфу можна вважати насічки на кістці і камені, наскальні зображення іспанської печери Кастільо, печери Ласько, і.т.д. Пізніше техніка подряпаного рельєфу розвиватиметься в старому Єгипті. Перші художні рельєфи відносяться ще до часів Давнього Єгипту. Старогрецький рельєф, старокитайський рельєф, рельєфи епохи Відродження – у різноманітних течіях різних віків розвивався цей вид скульптури. Розрізняють 3 види рельєфів: барельєф, горельєф, контррельєф. Рельєфом займалися художники різних епох. Нового звучання рельєфу надали художники авангарду. Авангард (фр. Avant-garde – “передовий загін”) – узагальнююча назва течій у європейському мистецтві, що виникли на межі XIX і XX століть. Поняття авангард у великій мірі еkleктично за своєю суттю. Цим терміном позначають цілий ряд шкіл і напрямків у мистецтві. Авангард змушує глядача звернути увагу не тільки на те, що зображено на картині, а й на те, як вона зроблена і яку ідею виражає. В Україні, також, ці процеси набули широкого розвитку. Незважаючи на непростий та трагічний розвиток мистецтва в Україні в XIX — XX сторіччях, українські художники привнесли у світ авангарду барокове багатство форми,

фактурність килимів, кераміки та життєву силу народного мистецтва України. В. Татлін, А. Архипенко, В. Єрмілов, А. огомозов. М. Бойчук, М. Жук, А. Екстер, М. Синякова, Д. Бурлюк, А. Маневич, А. Петрицький та багато інших мужніх творчих особистостей українського мистецтва є золотим фондом світового авангарду. З розвитком мистецтва авангарду колаж починає використовуватися як мистецький прийом. У колажі працювали різні художники – Ж. Брак, П. ікассо, Х. Гріс, А. Матісс, А. Родченко, В. Татлін, М. Жук, Е. Лісіцький, Р. Альстром, А. Архипенко, Д. Бурлюк, В. Єрмілов, К. Швітерс, Юккер та ін. Цікаво те, що займаючись проблемами формотворення багато хто з цих митців досліджував не тільки колаж, а ще й рельєф. Рельєф набув нового звучання. Він став відтворенням живописних прийомів в рельєфних композиціях.

Ассамбляж – (франц. assemblage; від assembler – збирати) об’ємна композиція з неоднорідних предметів, що використовує об’ємні деталі або цілі предмети аплікативно. Допускає живописні доповнення фарбами, а також металом, деревом, тканиною та іншими структурами. Можна визначити ассамбляж як колаж в тривимірному просторі. Ассамбляж вирушає корінням в мистецтво початку XX століття. Одним з найбільш ранніх і відомих прикладів ассамбляжа було “Велосипедне колесо на табуреті” Марселя Дюшана. Пізніше дадаїсти і сюрреалісти будували своє мистецтво на дивних зіставленнях не зв’язаних між собою предметів і образів. Термін ввів Жан Дюбюффе в 1953 р. У широкий ужиток термін увійшов після виставки «Мистецтво ассамбляжа», що проходила в нью-йоркському Музеї сучасного мистецтва в 1961 р. Були вперше представлені ассамбляжі Джозефа Корнелла. Одним із засновників техніки вважається французький художник Сезар.

“Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису” — це проміжна, перехідна дисципліна від натурної постановки до праці в матеріалі. Вивчаючи особливості вишивки, моделювання костюму, художнього ткацтва, дерева, металу, кераміки, студенти вчать розумінню мінливості форми, сприйняттю різних кольорових поєднань, розмаїттю фактур. Вона зближує, акумулює в собі різнофактурні зображення. При інтерпретуванні можливі поєднання найрізноманітніших матеріалів з площинними мотивами. Праця з об’ємами, площиною, фактурами допомагає студентам наблизитися до розуміння формотворення. Грамотний підхід до виконання завдання робить можливим опанування формотворенням практично. Умовність лежить в основі мистецтва. Вона є образним відтворенням природи. Художня умовність це спосіб відтворення дійсності у мистецтві в індивідуально-неповторній формі. Дослідження форми має різноманітні аспекти. Фактурні мотиви можуть бути розташовані на об’ємах, на площинах, тощо. Вони мають значення при навчанні на всіх спеціалізаціях факультету ДПМ Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука. Дослідження

площин, кольору, фактур важливі для професійного виконання завдання. Різноманітні фагментарні вставки, спонтанність допомагає художньому самовираженню у творчій роботі. Колаж, рельєф, асамбляж є засобами передачі інтерпретованого світосприйняття. Все, що ми знаходимо у повсякденному житті приймає участь у режисурі художнього твору. Колажність — універсальний спосіб відтворення дійсності для розвитку формотворення.

Перше враження від постановки натюрморту, портрету, інтер'єру і буде основним при роботі над вирішенням завдання. Це основа подальшої роботи. Перше враження, поки що підсвідомий аналіз свого сприйняття. Узагальнення форми, її силует має велике значення для творчості. Силует, пляма, знак — це ключ до виразності, до розвитку образного бачення, а образне бачення—це шлях до творчості. Викладач, працюючи з кожним індивідуально, має спрямувати підсвідомі враження у русло аналітичних досліджень, навчити студента професійному баченню завдання.

Коллективні перегляди допомагають студентам звикати до того, що сприйняття твору мистецтва може бути різним. Порівнюючи декілька студентських робіт виконаних за одним завданням студенти починають розуміти, що кожному художнику притаманне індивідуальне бачення дійсності. Поважаючи працю колег студенти вчатьса самокритичній оцінці своїх творів і терпимості до критики своїх друзів. Свіжий, інший погляд допомагає автору побачити якісь недоліки у своїй роботі, похибки, помилки. Водночас це може допомогти відстояти авторську концепцію інтерпретування.

Інтерпретація живої природи це серйозне і не просте завдання. Деякі труднощі у студентів бувають при роботі з інтерпретацією портрета, напівфігури, чоловічої або жіночої постаті. Це завдання можливе при опануванні рисунку та живопису чоловічої, жіночої постаті з природи. Для цього необхідно працювати над розвитком аналітичного підходу до зображення форми. Удосконалюючи майстерність рисунку та живопису з природи, студенти поступово підійдуть до цієї мети. Виникає необхідність свідомої роботи з площиною, конструкцією об'єкту, фактурними мотивами. В залежності від натурального мотиву стає можливим використання колажних вставок, структурних мотивів асамбляжа та рельєфних побудов. Творчо усвідомлюючи багатство співвідношень об'ємів, фактур, інтерпретуючи натурні мотиви, опановуючи конструктивний підхід до рисунку та живопису людської постаті студенти вчатьса аналізу конструкції форми. При виконанні інтерпретації студентам мають думати не тільки про композицію, колорит, формальні узагальнення, але і про матеріал, з якого буде виконуватися завдання. Остаточне компонування завдань треба робити на основі зібраного матеріалу враховуючи вимоги ескізу та матеріалів, з яких буде виконуватися колаж. Це можуть бути дерево, папір, картон, тканина, металеві вставки, тощо. Завдання може бути виконано на картоні, цупкому папері, полотні. Основою може бути фанера, дерев'яна рама.

Тут широкий спектр для пошуку і фантазії. Далі треба підготувати підібраний матеріал для остаточного виконання колажу, щоб студенти вчилися працювати не тільки за допомогою ескізів, а ще і використовували при виконанні колажу несподівані, спонтанні ефекти із зібраного для роботи матеріалу. Матеріал може сам підказувати композиційні прийоми, особливості виконання завдань. Вміння працювати з випадковими ефектами надає поштовх до творчого переосмислення ескізів, це рух до свідомої творчості.

“Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису” включає у себе багато аспектів формотворення. А для цього необхідна **багатоплановість завдань**. Завдання включають: кольорові вирішення, різноплановість фактур, дослідження об'ємів. **Кольорові вирішення** вимагають аналітичної праці над вибором кольорових градацій. Працювати з кольором треба не механічно з природи, а в залежності від творчого задуму, що виховує у студентів професійність і художній смак. Вивчення колористичних градацій має неабиякий вплив на розвиток відчуття кольору у студентів. Для розвитку сприйняття кольору потрібні завдання на контрастні поєднання кольорів, тобто відкриті кольори. Однак при освоєнні контрастної гами важливо не впасти у грубість співвідношень. Часто на початку вирішення цих проблем студенти не в змозі побачити межу, яка існує між контрастом та грубістю співвідношень у кольорі. У цьому разі необхідні полутонові доповнення, але їх має бути зовсім мало. Можуть бути завдання на вальорні співвідношення; завдання, які мають бути виконані у певній кольоровій гамі; надзвичайно корисне завдання на обмежену палітру кольорів (задану кількість фарб). Живописні фрагменти можуть розташовуватися в залежності від задуму. Співвідношення кольору необхідні для розвитку емоційного сприйняття форми, для передачі колориту. Колір має значення і для об'ємів і для площин. При роботі з кольором у колажі, рельєфі та асамбляжі мають значення ті ж закони та правила, які діють і в живопису. Студенти вчатьса творчому підходу для роботи з кольорами, бо при навчанні на факультеті ДПМ є своя специфіка роботи з кольором, яка залежить від матеріалів, що використовують при вивченні фахових дисциплін. Вагоме значення мають фактурні вирішення. **Вивчення фактур** допомагає становленню декоративного та структурного відчуття натурних мотивів. Необхідні завдання на дослідження гармонії об'ємів, які включають у себе зображення та вивчення багатства співвідношень тону та об'ємів. Побудова конструктивних поєднань предметів важливі при створенні об'ємів. Ці вправи важливі на факультеті ДПМ, де всі фахові дисципліни в основі своїй побудовані на дослідженні об'єму та роботи з ним. Постановка чи інтер'єр, портрет чи натюрморт в основі своїй об'ємні. Це групи об'ємів, об'ємно-просторові конструкції. які розташовані у просторовому середовищі. Форма — об'єм має найрізноманітніші варіанти. Колаж, рельєф та асамбляж допомагають досліджувати варіабельність форми та умовність її відтворення.

Декоративна інтерпретація академічних завдань

Студентські роботи
(приблизна композиція студентських робіт на сторінці)

Рис. 2. Натюрморт. Рельєф
з контррельєфними вставками.
Картон, тканина.

Рис. 1. Натюрморт.
Колаж. Картон.

Рис. 3. Костюмована постановка. Горельєф.

Рис. 4. Постать в інтер'єрі. Ассамбляж. Картон,
папір, гіпс, дошка. Дошки, картон, сітка.

Вивчаючи ці прийоми, студенти вчаться свідомому та грамотному формотворенню. Корисно працювати над аналізом форми, використовуючи для роботи натурні замальовки. Це дає підставу для конкретизації задачі. Аналізуючи завдання, трансформуючи його, виникає можливість свідомої роботи з об'ємами і фактурними мотивами. Творчо усвідомлюючи багатство співвідношень об'ємів, інтерпретуючи різноманітні мотиви, на основі натурних спостережень, студенти вчаться аналізу форми, розумінню формотворення.

Висновки. “Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису” має важливе значення для розвитку не тільки професійного підходу до творчої роботи, а і розвиває мистецький смак. Проблема розвитку естетичного смаку завжди буде актуальною. Безпосередня емоційно-естетична оцінка навколишнього світу сприяє зацікавленості мистецтвом. Естетичне виховання за допомогою вивчення творчості різних течій, синтезу різних видів мистецтва допомагає у розвитку художнього смаку. Без художнього смаку не може бути професійної творчості. Це завдання надає найрізноманітніший спектр можливостей для оволодіння аналітичним поглядом на природу яке необхідне у всіх галузях, що вивчаються на факультеті ДПМ Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука (моделювання костюма, вишивка, ткацтво, дерево, метал, кераміка, сакральне мистецтво, монументально-декоративний розпис). Підходячи до виконання диплому, студенти працюють над ним, освоївши особливості матеріалів, професійно і з мистецьким смаком. Розуміння формотворення стає невід'ємною частиною творчого світосприйняття випускників Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука”.

Література:

1. Дагдліян К. Декоративная композиция . Изд. Феникс, г. Ростов-на-Дону 2010 г.
2. Кригерскорте Верюр. “ Арчимбольдо” — Арт-родник. 2004г. Москва.
3. Логвиненко Г. Декоративная композиция. Изд. Владос г. Москва 2008 г.
4. Ролан Барт. “Арчимбольдо”. Пер. с фр. В. Мильчиной — Мир знаний, 1997р. Москва.
5. Сапко М. “Колаж в Образотворчому мистецтві ХХ століття”. Магістеріум —2007. Вип. 26: Культурологія. Київ.
6. Турчин В. По лабиринтам авангарда. — Изд-во МГУ, 1993 .
7. Чегусова З. “ Декоративне мистецтво України кінця 20 сторіччя. 200 імен” — ЗАТ “Атлант ЮемС”. Київ. 2002.
8. uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія